

Téma:

**SZAKPOLITIKAI TANULMÁNY –
ENERGETIKA ÉS
FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS**

Időszak:

2012. október

Dátum:

2012. november 21.



SZÁZADVÉG
ALAPÍTVÁNY



SZÁZADVÉG
GAZDASÁGKUTATÓ KFT.



STRATEGOPOLIS
KÖZMUNKA-ÉRTÉKELÉSI ÉS STRATÉGIAI KUTATÓ KFT.

Az anyag az NFM_SZERZ/378/1 (2012) számú
szerződés teljesítésére készült

Tartalom

1. Vezetői összefoglaló.....	1
2. Kiemelt esettanulmányok	3
<i>Döntési pontok az Energiahatékonysági irányelv átültetésének koncepciójában</i>	<i>3</i>
3. Energiaár és rezsiköltség monitoring	13
4. Releváns energiapiaci jogszabályváltozások az elmúlt hónapban.....	17
<i>Távhő rendeletek változása</i>	<i>17</i>
5. Jelentősebb sajtónyilvánosságot kapott ügyek rövid áttekintése.....	20
<i>Elégedetlen energiaipari vállalatok</i>	<i>20</i>
<i>Januári gázár változás kilátásban.....</i>	<i>20</i>

1. Vezetői összefoglaló

Az energiahatékonyságról, a 2009/125/EK és a 2010/30/EU irányelv módosításáról, valamint a 2004/8/EK és a 2006/32/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló 2012/27/EU irányelv 2012. október 25-én került kihirdetésre, egyes rendelkezései 2014. január 1-vel lépnek hatályba. Az irányelv előírja, hogy a **végső energiafogyasztás 1,5 százalékának megfelelő energia megtakarítást kell elérni, valamint a központi kormányzat használatában lévő épületek 3 százalékát fel kell újítani minden évben 2014-2020 között.**

Az irányelv átültetésére a Századvég javaslatot dolgozott ki, amelyben maximálisan figyelembe vettük a kormányzat egyéb célkitűzéseit, elsősorban a **közüzemi díjak szinten tartását, illetve a bürokrácia minimalizálását.**

A beruházások minimalizálása érdekében az energia megtakarítási **kötelezettséget a legalacsonyabb szinten javasoljuk meghatározni** az irányelvben lefektetett szabályok alapján. Annak érdekében, hogy a beruházások költsége a legalacsonyabb legyen a **legjobb költség-haszon mutatókat tartalmazó programokra és intézkedésekre kell koncentrálni**, és olyan **modellre van szükség, amely a költséghatékonyságot ösztönzi.** Az energiaárak minél alacsonyabban tartása érdekében a **legnagyobb arányú külső forrásintegrálást kell megvalósítani** (EU pénzek, ETS bevételek, egyéb megoldások). Az egyes energiafogyasztókat terhelő költségek alacsonyan tartása érdekében minél **szélesebb bázisra kell teríteni az összköltséget.** A rászoruló fogyasztókat **speciális támogatásban** kell részesíteni.

Az irányelv végrehajtását két modellváltozatban (decentralizált illetve centralizált modellek) vizsgáltuk meg, amelyek alapján az állami illetve - ilyen irányú döntés esetén - az **önkormányzati szektorban az energiahatékonysági beruházásokat centralizált módon javasoljuk végrehajtani**, hiszen itt az épületállomány felmérést és a felújítások sorba rendezését is központilag érdemes meghatározni. **A lakossági és a vállalkozások esetében ugyanakkor a decentralizált modell olcsóbb és hatékonyabb.**

A javasolt, leghatékonyabb változat esetén is növekszenek az energiaellátás költségei. Becsléseink szerint az irányelv végrehajtása a kezdeti időszakban **nettó 2-2,5 Ft/m³-rel növeli a földgáz költségét, 0,25-0,30 Ft/kWh-val a villamos energiáét, és 3-4 Ft/literrel az üzemanyagokét.**

Az energiahordozók kiskereskedelmi piacán tovább folytatódott az árszabályozás alá nem eső energiahordozók (tűzifa, szén, háztartási PB gáz) árának növekedése, míg az árszabályozás alá eső energiahordozók árváltozása infláció alatt volt.

A holland gáztőzsdén jegyzett nagykereskedelmi gázárak októberben is növekedtek. **Az elmúlt egy évben nem volt megfigyelhető ilyen jelentős és kitartó növekedés a Nyugateurópai nagykereskedelmi gázárakban.** Augusztus és november között a tőzsdén

jegyzett gázárak körülbelül 15 százalékkal nőttek. Ez az árnövekedés az egyetemes szolgáltatók beszerzési költségeiben is megjelenik, amely nyomást gyakorol a lakossági fogyasztói árakra: **a beszerzési költségek növekedését előbb-utóbb a szabályozott árak növelésével kompenzálni kell.**

A motorbenzin hazai ára átlagosnak mondható a régiós árakat vizsgálva. **A gázolaj fogyasztói ára azonban továbbra is hazánkban a legmagasabb, amit többnyire a régiós viszonylatban magasnak számító adóteher okoz.**

Módosult a távhőár szabályozása. A jogszabály változások alapján **a lakossági távhőárak nem emelkednek 2012. végéig. A változások negatívan érintették a kapcsolt hő termelőket.** A Magyar Kapcsolt Energia Társaság közleménye szerint a kapcsoltan villamos energiát és hőt előállító egységek körülbelül 80 százaléka teljesen kieshet a termelésből, vagy csak minimális kihasználtsággal fog működni az új szabályozás következtében. Az elemzésben megvizsgáltuk, hogy mi okozhatja a nagy energiahatékonyságú és az Európai Unió által is támogatott kapcsolt energiatermelő blokkok gazdaságtalan működését.

2. Kiemelt esettanulmányok

Döntési pontok az Energiahatékonysági irányelv átültetésének koncepciójában

1. Bevezetés, előzmények

Az Európai Unió az ellátásbiztonság és a versenyképesség növelése, valamint a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében célul tűzte ki az Unió éves primer energia fogyasztásának, széndioxid kibocsátásának 20%-kal történő csökkentését, valamint a megújuló termelés 20 %-ra való emelését 2020-ra. Míg a széndioxid kibocsátás és a megújuló termelési célok elérését korábban is megfelelő jogi eszközök biztosították, az energiahatékonysági célkitűzés elérése nem volt megfelelően garantálva. Ennek orvoslása érdekében az Európai Bizottság 2011. június 22-én tette közzé az energiahatékonyságról szóló európai parlamenti és tanácsi irányelvre vonatkozó javaslatát.

2. Az irányelv bevezetésének hatásai, általános célkitűzések

Az irányelv számos kötelezettséget ír elő az energiahatékonyság elősegítése érdekében, melyek pozitív hatásai a következők:

- a beruházások energia megtakarítási hatására hosszabb távon csökken az energia fogyasztás, következésképpen a fogyasztói terhek is csökkennek hosszabb távon (a beruházás megtérülését követően),
- a magyar vállalkozások, különösen az építőipar jelentős beruházásokhoz jut,
- csökken a környezet terhelése (így különösen a CO₂ kibocsátás),
- a széleskörű, és a lakosságot is érintő intézkedések következtében a fogyasztók energiatudatossága javulhat, azaz a technológiai hatékonyság javuláson túl viselkedésbeli fejlődés is elérhető,
- az ország energetikai kiszolgáltatottsága csökken, javul a külkereskedelmi mérleg.

Az irányelv által generált energiahatékonysági beruházások jellemzően csak akkor valósulnak meg, ha beruházásokhoz külső támogatás párosul. A beruházásokat ösztönző támogatások döntő többsége az energiaszektor költségeként jelenik meg, ezért árnyomást jelent a végső energiaárakra, ami rövidtávon a gazdaság versenyképességét valamint a lakosság jólétét csökkentheti. Ezért törekedni kell arra, hogy

- az energia megtakarítási kötelezettség az irányelvben lefektetett szabályok keretei között a legalacsonyabb és a legkönnyebben teljesíthető legyen,

- a fogyasztóra terhelt költségeket minél nagyobb fogyasztói bázisra kell teríteni (kisebb egyéni növekmény),
- minél nagyobb arányú külső forrásintegrálás valósuljon meg (ESCO, OP-k, egyéb megoldások),
- az energiahatékonysági beruházások a legjobb költség-haszon mutatókat tartalmazó programokra és intézkedésekre koncentráljanak,
- a kötelezettségi rendszer keretében végrehajtott beruházások egy adott hányadát rászoruló fogyasztói körben kell elvégezni (energiaszegénység csökkentése),
- ösztönzők beépítése szükséges az energiahatékonysági prioritások elérése érdekében.

3. Az energia megtakarítási kötelezettség mértékének meghatározása

Az irányelv 6. cikk (1) bekezdése értelmében 2014. január 1-jétől 2020. december 31-ig minden évben az összes energia elosztó vagy az összes kiskereskedelmi energiaértékesítő vállalkozás által a végső fogyasztók számára évente értékesített energiavolumen 1,5 százalékanak legalább megfelelő új megtakarítást kell elérni a 2013. január 1-jét megelőző legutóbbi hároméves időszak átlagában. Az értékesített energiavolumenből részben vagy teljesen kihagyható a közlekedésben felhasznált energiavolumen.

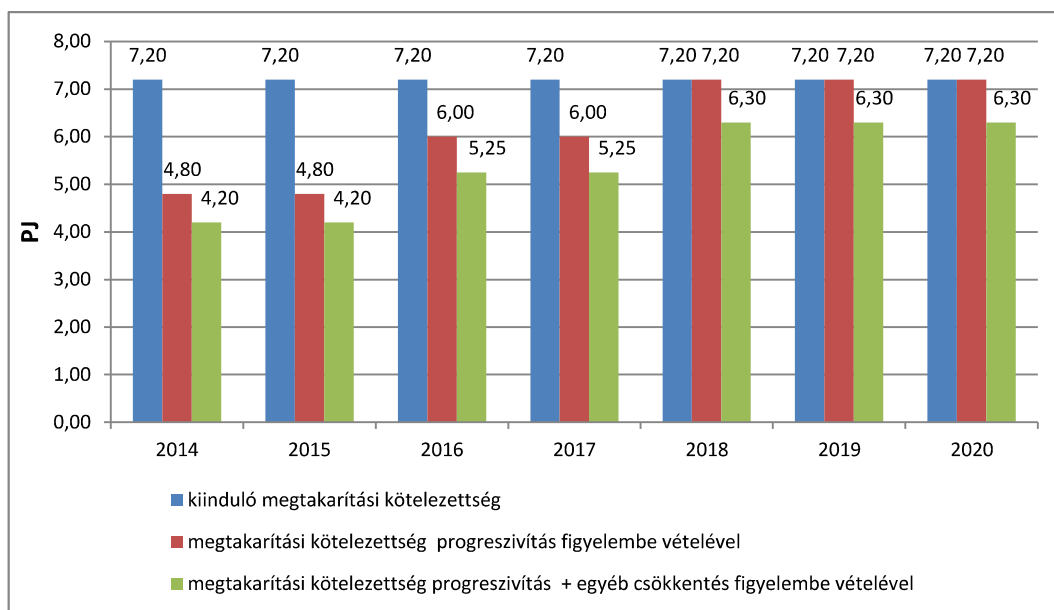
A tagállamnak lehetősége van az (1) bekezdés szerinti energia megtakarítás maximum 25%-os csökkentésére.

Magyarországon az elmúlt években a végfogyasztók energiafelhasználása 700 PJ körül alakult, ebből kb. 200 PJ-nyi volt a közlekedés részaránya. A háztartások saját termelésű energiafelhasználását (például kerti fa hulladék) 20-25 PJ-ra becsüli a statisztika, így a közlekedés nélküli végfogyasztóknak értékesített energiafelhasználás 480 PJ/évre tehető.¹

Abban az esetben, ha Magyarország él a 25%-os csökkentési lehetőséggel a kötelezettség vetítési alapja legfeljebb 360 PJ/évre csökkenthető. Az irányelv azt is lehetővé teszi, hogy a megtakarítások a 2014-2020-as időszakban ne egyenletesen legyenek elosztva, hanem 2014-től egy alacsonyabb szintről indulva fokozatosan emelkedjenek.

¹ A pontos szám a 2012-es energiafogyasztási adatok közzététele után határozható meg.

1. ÁBRA: ÉVES MEGTAKARÍTÁSI KÖTELEZETTSÉG 2014–2020 KÖZÖTT 480 PJ
VÉGFOGYASZTÓK RÉSZÉRE TÖRTÉNŐ ENERGIAÉRTÉKESÍTÉST FELTÉTELEZVE



Forrás: Századvég-számítás

Javasoljuk, hogy **Magyarország éljen a csökkentés illetve a lépcsőzetes bevezetés lehetőségével.** Ezzel a megkérdezett szakértők egyetértenek.

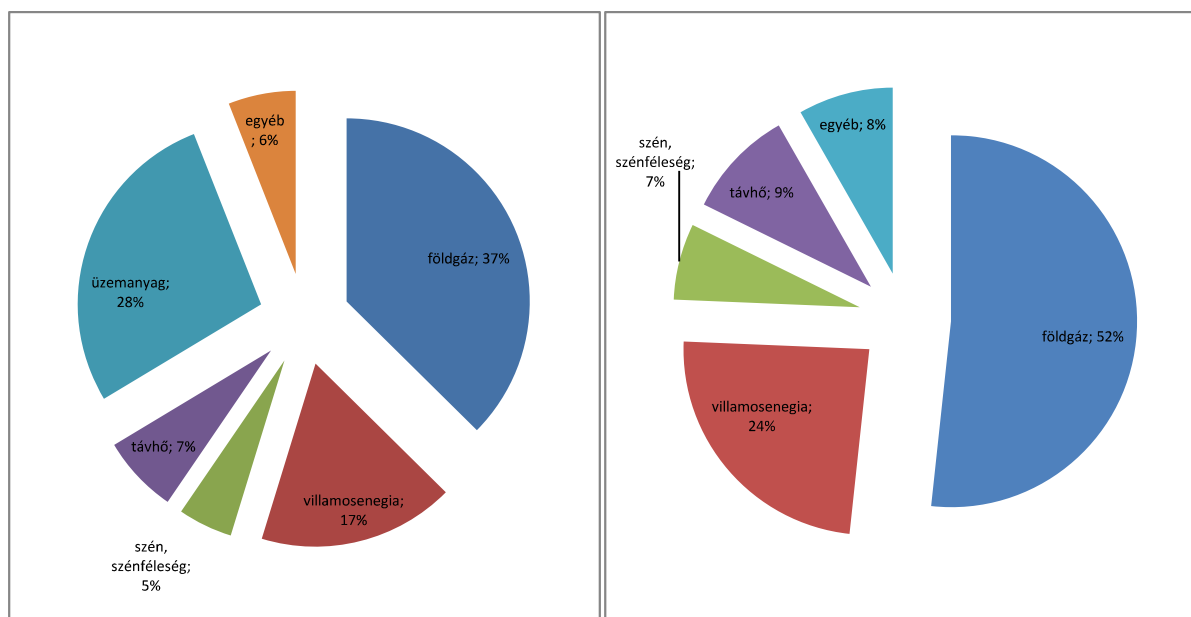
4. A kötelezettség szétosztása az egyes energiaforgalmazók között

Az energia megtakarítási kötelezettség teljesítése érdekében a tagállam objektív és megkülönböztetéstől mentes kritériumok alapján köteles feleket jelöl ki a területén üzemelő energia elosztók és/vagy kiskereskedelmi energiaértékesítő vállalkozások közül, amely során figyelembe veheti a területén üzemelő üzemanyag elosztókat és kiskereskedelmi üzemanyag-értékesítőket is.

Az irányelvből tehát kiolvasható olyan változat is, amely szerint a kötelezettség mértékének megállapítása során a közlekedés energiafogyasztása nem kerül figyelembe vételre, a kötelezettek körébe azonban az üzemanyag forgalmazók bevonásra kerülnek.

Az üzemanyag forgalmazók bevonása a kötelezeti körbe a kötelezettség szétterítését eredményezi, vagyis az egyéb energiahordozó (földgáz, villamos energia stb.) forgalmazók terhei csökkenthetők, ezáltal az ezen termékekre nehezedő árnyomás csökken. A megoldás hátránya, hogy az üzemanyagok ára tovább emelkedik, amelynek negatív iparági hatásai is vannak. Ezen felül, amennyiben az árnövekedés miatt az üzemanyag fogyasztás csökken, az adókiesést is okoz.

2. ÁBRA: A VÉGFELHASZNÁLÓK RÉSZÉRE ÉRTÉKESÍTETT ENERGIAMENNYISÉGEK RÉSZARÁNYA
A KÖZLEKEDÉS FIGYELEMBEVÉTELÉVEL ÉS ANÉLKÜL



Forrás: Energiaközpont Nonprofit Kft. , Századvég számítás

Abban az esetben, ha az üzemanyag forgalmazók nem kerülnek bevonásra a kötelezeti körbe, az egyéb energiahordozókat szolgáltatók kötelezettségei kb. 35-40%-kal magasabbak, mintha az üzemanyag forgalmazók is kötelezettek lennének.

A kötelezeti kör meghatározása során a tagállam objektíven és megkülönböztetés mentesen köteles eljárni. Ennek során bizonyos energiatermékek forgalmazóit mentesítheti a kötelezettségek alól. Kivételeket csak egyes speciális esetekben tartunk indokoltnak (pl.: kistelepülések szilárd tüzelőanyag forgalmazói). A kötelezettség alóli mentességet lehetne kötni például a forgalmazott energiahordozók utáni árbevételhez.

Javasoljuk a kötelezettek körét szélesen meghatározni. A javaslatot a villamosenergia forgalmazók támogatták, a MOL NyRt. ellenezte.

5. Alternatív források bevonása

Az energiahatékonyságra vonatkozó kötelezettségi rendszer alternatívájaként a tagállamok dönthetnek úgy, hogy más szakpolitikai intézkedéseket hajtanak végre az energia megtakarítás eléréséhez a végső fogyasztók körében. Az alternatív eszközökkel elért éves új energia megtakarításnak meg kell egyeznie az előírt új energia megtakarítási mennyiséggel. Amennyiben az egyenértékűség fennmarad, a tagállamok a kötelezettségi rendszereket kombinálhatják az alternatív szakpolitikai intézkedésekkel, ideértve a nemzeti energiahatékonysági programokat is. A legfontosabb szakpolitikai intézkedés az alternatív pénzügyi források bevonása lehet. A legfontosabb támogatási források a következők:

- **Az EU 2014-2020 közötti támogatási forrásai.** Ennek összege jelenleg nem ismert. Az

EU források energiahatékonysági célra való felhasználása jelenleg a KEOP rendszerén keresztül történik. Az Uniós források felhasználásával Magyarországon vállalati illetve költségvetési intézmények energia megtakarítási beruházásait támogatták/támogatják, lakossági beruházásokat nem. Meg kell jegyezni, hogy egyes tagállamoknak – pl. Észtországnak – sikerült az uniós forrásokból lakossági támogatásokat is folyósítani.

- **Az ETS rendszerből származó bevételek.** Az 2003/87/EK irányelv 10.§ (3) bekezdése értelmében az ETS bevételek 50%-t a tagállamok kötelesek a széndioxid kibocsátás csökkentésére, vagy egyéb a széndioxid kibocsátás hatásait ellensúlyozó tevékenységre fordítani. Az ETS rendszerből befolyó összegek előrejelzése nagyon bizonytalan, tekintettel arra, hogy a kvóta árak jelenleg nem láthatók előre. Az ETS egységek kereskedelmi ára ma 57 euró körül van, az EU ezt szeretné felemelni 20 euróra, de teljesen bizonytalan, hogy ez milyen eredménnyel fog járni. Magyarország számára az 5 eurós ár 3-400 millió euró bevételt jelentene 2020-ig. Az ETS-ből befolyó forrás előnye, hogy az EU pénzekkel szemben ezek lakossági támogatásokra is fordíthatók.
- **Korábbi képzett források.** Ide tartozik az 1991-ben indult német szénsegélyen alapuló korábbi Energia Hatékonysági Alapban felhalmozott összeg.
- **A kötelezettek elégtelen teljesítése miatt beszedett összegek.** Az irányelv 9. cikkelye értelmében, az energiakereskedőket szankciókkal kell súlytani, ha nem vagy nem teljes mértékben teljesítik a 6. cikkelyben előírt kötelezettségeiket. Az ebből befolyó pénzeszközöket célszerű energiahatékonyság javításra fordítani. A nemzetközi gyakorlatban a kötelezettek megfelelően teljesítettek, ha ez Magyarországon is így lesz, akkor ebből nem származik forrás.
- **Az energiahatékonysági beruházások adókedvezményeken keresztüli támogatása.** Magyarországon ennek nem volt gyakorlata az elmúlt időszakban, de számos sikeres európai példa van, mind a vállalati, mind a lakossági adókon keresztüli energiahatékonysági támogatásokra.

A pénzügyi támogatások segítségével létrejövő beruházások elszámolása több módon történhet, ezt elsősorban a választott modell határozza meg.

- Egyik lehetőség, hogy ezekről a megtakarításokról is tanúsítvány készül és azt a kötelezettek számolhatják el. Ennek előnye, hogy a pénzügyi támogatások segítségével több beruházás generálható, így több energia megtakarítási tanúsítvány keletkezik, vagyis a tanúsítványok kínálata megnő, ezért árak csökken. Az energiaszolgáltatók kötelezettsége így alacsonyabb költséggel teljesíthető, ami a végfelhasználói energiaárak emelkedésének kényszerét csökkenti. Ügyelni kell arra, hogy a pénzügyi támogatások és a tanúsítványok értékesítéséből befolyó összeg ne érje el az Unió által meghatározott regionális térkép szerinti maximumot, ellenkező esetben a kedvezményezettnek a támogatások egy részét vissza kellene fizetniük.

- A pénzügyi támogatások segítségével önálló energiahatékonysági alprogramok is létrehozhatók. Ebben az esetben az intézkedés energia megtakarítási hatását meg kell tervezni, és ha azt a bizottság elfogadja, akkor az levonható a kötelezettségi rendszerben előírásra kerülő megtakarításokból.

Célszerűnek tartjuk, hogy a hazai jogi szabályozás a pénzügyi támogatások széles körét tegye lehetővé, hiszen a piaci szereplők kreativitása sok előre nem látható megoldást is eredményezhet, amelyek költséghatékonyan segíthetik elő az energiahatékonysági célok megvalósulását.

Az energiahatékonysági irányelvből származó feladatok, és a jelenleg rendelkezésre álló, valamint a 2014-2020-as időszakra tervezett EU-s források összekapcsolása a nemzetgazdaság számára optimális megoldás lehet.

6. Megtakarítások típusai

Az energiatanúsítványok igazolására többféle eljárást tesz lehetővé az irányelv:

- **Benchmark alapú elszámolást** azokban az egyszerű folyamatokban, ahol az energiamegtakarítás várható értéke korábbi tapasztalatok alapján megállapítható. Az elismerhető megtakarítási típusokat ebben az esetben definiálni kell, az elszámolható mennyiséget az előre meghatározott egységnyi energia megtakarítás és a projektek szorzata adja.² Ide tartoznak a háztartási eszközök cseréje, kisebb épületek szigetelése, nyílászárócseréje, kazánok cseréje. Egyszerű ipari, mezőgazdasági berendezések (pl. villanymotorok), esetleg közlekedési eszközök cseréje.
- **Mérésen alapuló elszámolásokat** a bonyolultabb, benchmark által nehezen megragadható energiahatékonysági beruházások esetén. Ide tartoznak a nagyobb, illetve nem típusépületek felújítása, termelési folyamatok korszerűsítése.
- **Felmérésen alapuló megtakarítások** alkalmazhatók, az oktatási, képzési tevékenységekkel elért megtakarítások esetében.

A nemzetközi gyakorlatban jelenleg a benchmarkon és a mérésen alapuló megtakarításokat ismerik el. Jellemzően a benchmarkon alapuló megtakarítások jelentik a nagyobb volument. Valószínűsíthetően Magyarországon is ez lesz a nagyobb arányú, tekintettel arra, hogy a legnagyobb energia megtakarítási potenciál az épületállomány korszerűsítésében van.

7. Energiaszegénység visszaszorítása

A tagállamok a megtakarítási kötelezettségek között megállapíthatnak szociális jellegű követelményeket is, többek között annak előírásával, hogy az energiahatékonysági

² Pl. Definiálásra kerül, hogy egységnyi m², meghatározott minőségű nyílászáró beépítése X MJ megtakarítást eredményez. Az elismert megtakarítás az X értékének és a beépített nyílászárók méretének szorzatával kapjuk.

intézkedések bizonyos hányadát elsősorban energiaszegény háztartásokban vagy szociális bérlakásokban kell végrehajtani.

A hátrányos helyzetű háztartások segítésére elsősorban az Egyesült Királyságban találunk példákat. Javasoljuk, hogy **az energiaszegénység elleni küzdelem Magyarországon is legyen cél**, erre külön ösztönzők határozhatók meg.

A kötelezettségek végrehajtását két modellben vizsgáltuk meg.

8. Decentralizált modell

Ebben az esetben a kötelezettségeket a piaci szereplők finanszírozzák és hajtják végre, az állam csak a kereteket határozza meg. A modellen belül további választási lehetőségek vannak.

A tagállamok engedélyezhetik a köteles felek számára, hogy a kötelezettségük terhére elszámolják azokat a tanúsított energia megtakarításokat, amelyeket energetikai szolgáltatók vagy más harmadik felek értek el, beleértve azt is, amikor a köteles felek más, az állam által jóváhagyott szerveken vagy állami hatóságokon keresztül támogatnak intézkedéseket, ami adott esetben formális partnerségek kialakítását is jelentheti és kombinálható egyéb finanszírozási forrásokkal. Ha a tagállamok ezt engedélyezik, biztosítják, hogy egyértelmű, átlátható és minden piaci szereplő számára nyitott, a tanúsítás költségeinek minimalizálására törekvő jóváhagyási folyamatot alkalmaznak.

Az európai gyakorlatban – Belgium kivételével – minden országban lehetőség van a megtakarítások igazolásának kereskedelmére. A kereskedelem lehetővé teszi, hogy a leghatékonyabb projektek valósuljanak meg, jobb erőforrás-allokációt valósít meg, ezáltal csökkenti a kötelezettség költségét és a fogyasztói árnyomást. Kiegyenlíti az egyes kötelezettek eltérő területi illetve fogyasztás összetételi adottságaiból származó előnyöket és hátrányokat, ez által igazságosabb teherelosztást eredményez.

A kereskedelem történhet kétoldalú (OTC) piacon vagy tőzsdén keresztül, mindkettőre van európai példa. A rendszer átláthatósága szempontjából azonban a kereskedelem ellenőrzése nélkülözhetetlen.

Javasoljuk, hogy **Magyarországon is kereskedni lehessen a megtakarítási egységekkel**. A piac szereplői a tanúsítvány kereskedelem lehetőségét támogatják.

A földgáz és a villamos energia esetében a tagállam választhat, hogy a kötelezettség alanya az energia elosztó vagy az energiakereskedő legyen. A nemzetközi gyakorlat ebből a szempontból vegyes: az EU-ban jelenleg működő öt kötelezettségi rendszerből kettőben (Egyesült Királyság, Franciaország) a kereskedők a kötelezettek, míg háromban (Dánia, Olaszország, Belgium Flandria) az elosztók.

A kereskedők kijelölése mellett az alábbi érvek szólnak:

- A kereskedők számára új üzleti lehetőséget teremthetnek az energiahatékonysági beruházások.
- Közvetlen kapcsolatban állnak a fogyasztókkal, ami megkönnyíti az energiahatékonysági akciók megismertetését.
- Ismerik a fogyasztók fogyasztási jellemzőit és fizetési szokásait.
- Létrehozhatnak olyan szolgáltatás- és árucsomagokat, amelyek révén költséghatékonnyá tehetők az energiahatékonysági beruházások.
- A magyarországi gyakorlatban, az energiaszektorban az energiahatékonysági feladatok eddig is a kereskedőkhöz kötődtek.
- A kötelezettségből származó költségeket az elosztói modellben a hatósági árszabályozás részévé kell tenni. Az elismerendő díj nagyságának megállapítása bizonytalanságot jelent, főleg a kezdeti időszakban, ami állandó feszültségforráshoz vezethet az energetikai cégek és az ármegállapító között. A kereskedelmi modell esetében a szabadpiacon ármeghatározásra nincs szükség, ez a probléma az egyetemes szolgáltatásra szűkül.
- Abban az esetben, ha az állam a lakossági fogyasztók egy részét mentesíteni akarja a kötelezettségek terheitől, az egyetemes szolgáltatás keretében kialakíthat ennek megfelelő árszabályozást. A jelenlegi magyar gyakorlat is az, hogy a kedvezményeket az egyetemes szolgáltatók nyújtják, míg a rendszerhasználati díjak nem függenek a fogyasztás mennyiségétől.

Az elosztók mellett szóló érvek:

- Kisebb szabályozási terhet jelent, mert az elosztók száma kevesebb, mint a kereskedőké.
- Kevesebb speciális esetet kell kezelni. (Pl. Nem kell szabályozni a tőzsdéről vagy külföldről közvetlenül vásárló fogyasztókat.)
- Az elosztók száma stabil, könnyebben számon kérhetők és ellenőrizhetők.

Összességében a kereskedők mellett több érv hozható fel, ezért **javasoljuk a kötelezettség alanyainak a kereskedőket kijelölni**. A piaci szereplők a javaslatot támogatják. A szabályozási problémák kezelésére megítélésünk szerint a Magyar Energia Hivatal kellő tapasztalattal rendelkezik, az esetleges visszaélések elkerülésére megfelelő eszköz lehet a kialakítandó szankció rendszer. A kereskedő esetleges „eltűnése” esetére garanciául szolgálhatnak az engedélyesek számára kötelezően előírt pénzügyi biztosítékok.

9. Centralizált modell

Ebben az esetben a kötelezettségek finanszírozásához szükséges forrásokat a piaci szereplők beszedik a fogyasztóktól, tovább adják az államnak, az energiahatékonysági projekteket az állam szervezi és bonyolítja. Ez nem feltétlenül jelenti a pénzek elosztásának centralizálását,

hiszen lehetőség van olyan konstrukciók kialakítására, amelyet nem állami szervek (pl. kereskedelmi bankok, ESCO-k) végeznek.

Az energiatanúsítványok kereskedelme ebben a modellben nem szükséges, hiszen az energiahatékonysági fejlesztéseket az állam által kijelölt szervezet végzi. Az energetikai cégek feladata kizárólag arra korlátozódik, hogy az állam által meghatározott forrásosokat összegyűjtsék. A pénzügyi források meghatározása történhet adók módjára, hasonlóan az energiaadó beszedéséhez, illetve megjelenhet a hatósági árszabályozásban elkülönített tételként.

10. A modellek összehasonlítása

A decentralizált modellben a piaci szereplők a legalacsonyabb költségű energiahatékonysági beruházások végrehajtására fognak törekedni. Ez a fogyasztók számára kedvező, hiszen az energiaárakra nehezedő – az energiahatékonysági kötelezettségekből eredő – **árnyomás minimalizálásában** maguk a piaci szereplők lesznek érdekeltek.

A centralizált modell esetében a költséghatékonyságra történő optimalizálás nem automatikus. Az elmúlt évek tapasztalatai alapján **az államilag koordinált energiahatékonysági pályázatok túlrazottak voltak, végrehajtásuk akár több éven keresztül is elhúzódtak, amelyek növelték a társadalmi költségeket.**

A decentralizált modell lényegesen **kisebb állami apparátussal** hajtható végre, mint a centralizált modell. Az elaprózott **lakossági és vállalati beruházások kezelése a kialakult állami pályázatkezelési módszerekkel végrehajthatatlan** a várhatóan ugrásszerűen megnövekedő projekt szám miatt.

A decentralizált modell esetében a kötelezettség végrehajtásának felelőssége nem az államot, hanem az energiakereskedőket terheli, amennyiben nem teljesítik kötelezettségeiket megbírságozhatók.

A decentralizált modellben a kötelezettségeket kizárólag az egyetemes szolgáltatás körében kell a **hatósági árszabályozás** keretében elismerni, de a szabályozónak itt is van mozgástere. Ezzel szemben a **centralizált modellben a költségemelkedés elismerése az árakban megkerülhetetlen.**

A hosszú távú energiahatékonysági célok a centralizált modellben közvetlen módon érvényesülhetnek, az energiahatékonysági pályázatok elbírálási pontrendszerének meghatározásával. **A decentralizált modell esetében az állam közvetett szabályozási eszközökkel** élhet, amelyek megfelelő megválasztása esetén hatékonyan biztosítják a kívánt cél elérését, amint ezt a nemzetközi példák is bizonyítják.

A centralizált modell lehetőséget biztosít az állami ingatlanok előre meghatározott sorrendben történő felújításának, kedvez az állami ESCO kialakításának. Ezeket az előnyöket a decentralizált modell nem biztosítja.

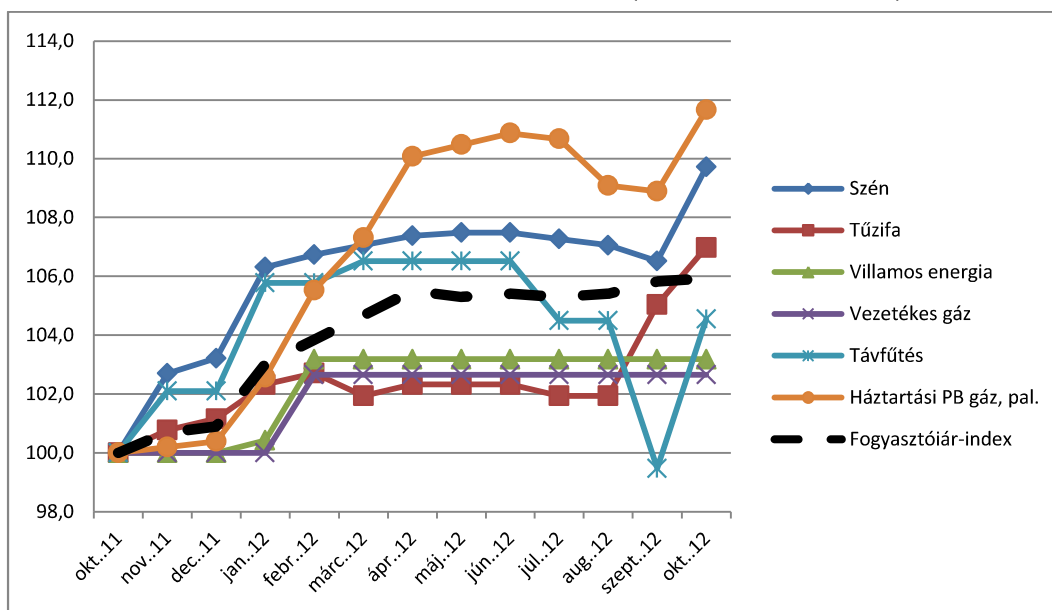
Az összehasonlítás alapján olyan modell kialakítását javasoljuk, amely az egyes szegmensek adottságainak megfelel. Az állami illetve - ilyen irányú döntés esetén - **az önkormányzati szektorban az energiahatékonysági beruházásokat centralizált módon javasoljuk végrehajtani**, hiszen itt az épületállomány felmérést és a felújítások sorba rendezését is központilag érdemes meghatározni. **A lakossági és a vállalkozások esetében a decentralizált modell olcsóbb és hatékonyabb.** A javaslat összhangban van a szociális közmű ellátás koncepciójának kidolgozása során felmerült Energiahatékonysági és Ellátás-biztonsági Alap létrehozásával.

11. Az irányelv hatása az energiaárakra

A 3. pontban bemutatott számítások alapján az energia megtakarítási kötelezettség kb. 4,2PJ lesz 2014-ben, amely két lépcsőben 6,3 PJ-ra emelkedik 2018-ig. Becsléseink szerint **ez 250380 Mrd Ft-nyi beruházást jelent évente.** Átlagos 60.000 Ft/GJ megtakarítási költség és 50%os támogatási igény mellett ebből mintegy **125-190 Mrd Ft-ot kell támogatásból finanszírozni.** Ha feltételezzük, hogy **évi 40-45 Mrd Ft EU forrás és 20-25 Mrd Ft széndioxid kvóta értékesítésből** befolyó pénz fog rendelkezésre állni a 2014-2020-as időszakban, akkor az **energiaárakba az időszak elején 60-65 Mrd Ft, az időszak végén 130-135 Mrd Ft költséget kell beépíteni.** Az időszak elején ez becsléseink szerint **nettó 2-2,5 Ft/m³-rel növeli a földgáz költségét, 0,25-0,30 Ft/kWh-val a villamosenergiáét, és 3-4 Ft/literrel az üzemanyagokét.**

3. Energiaár és rezsiköltség monitoring

3. ÁBRA: ENERGIAÁRAK VÁLTOZÁSA (2011.10. = 100%)



Forrás: KSH, Századvég számítás

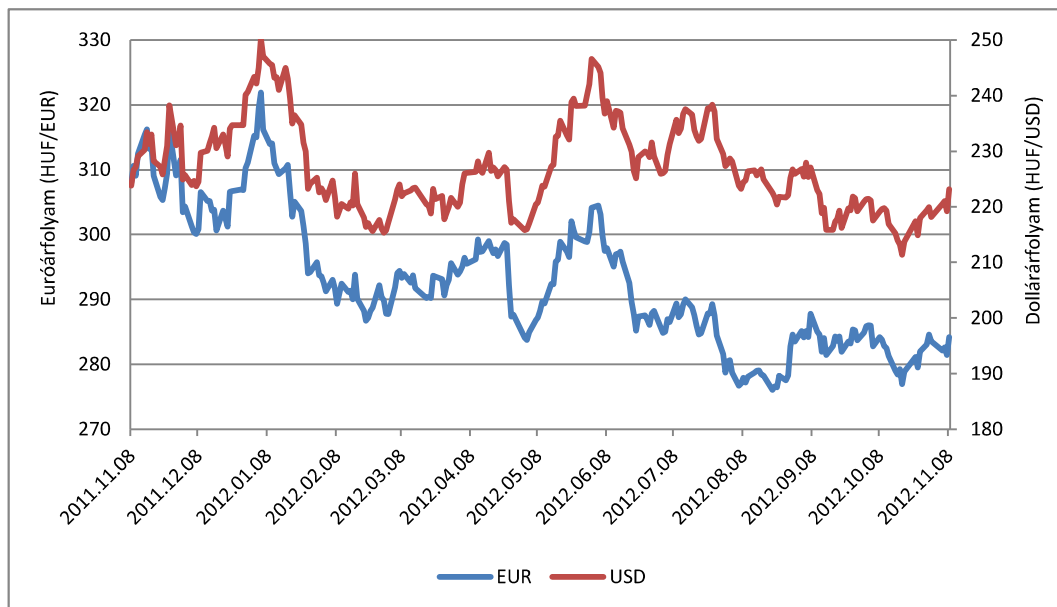
Az 1. ábra a lakosságnak értékesített energiahordozók havi átlagárának változását mutatja az elmúlt egy évben. Az ábrán jelöltük a fogyasztói árindex változását is (szaggatott vonal) annak érdekében, hogy szemléltessük mely energiahordozók ára emelkedett gyorsabban az általános árszínvonal változásnál. Azok az energiahordozók, melyek áremelkedése a fogyasztói árindex növekedésénél nagyobb volt –amellett, hogy inflációerjesztő hatással bírnak- fokozottan hozzájárulnak a lakosság vásárlóerejének és ezzel együtt általános életszínvonalának csökkenéséhez, így ezek kitüntetett figyelmet érdemelnek.

Tovább folytatódott az árszabályozás alá nem eső energiahordozók (tűzifa, szén, háztartási PB gáz) árának növekedése. Októberre mindhárom energiahordozó árának növekedési üteme meghaladta az átlagos fogyasztói árszínvonal változás ütemét. A legnagyobb áremelkedés a tűzifa piacán mutatkozott: augusztus és november hónapok között a tűzifa ára 5,1 százalékponttal emelkedett (az éves árszínvonal változás összesen 7 százalékpont volt).

Szeptember hónapban a távhő árában egy jelentős, körülbelül 5 százalékpontos esés volt megfigyelhető. Ez az esés első ránézésre irreálisnak tűnik, hiszen a távhő árának szabályozásában nem történt változás szeptember hónapban. Az időszakos esés valószínűleg a Főtáv, fogyasztói felé meghirdetett akcióját tükrözi. Ennek lényege az volt, hogy azok a fogyasztók, akik nem rendelkeztek lejárt tartozással a hőszolgáltató felé, azok egyszeri, 30 százalékos távhő alapidj jóváírást kaphattak. Az akció lakossági kiadásokra gyakorolt hatásának lecsengésével a távhő kiadások országos átlagos mértéke visszaállt az augusztusi

szintre. Figyelemreméltó, hogy kizárólag az árszabályozás alá eső energiahordozók árszint növekedése tudott az átlagos fogyasztói árszínvonal változás értéke alatt maradni az elmúlt egy évben.

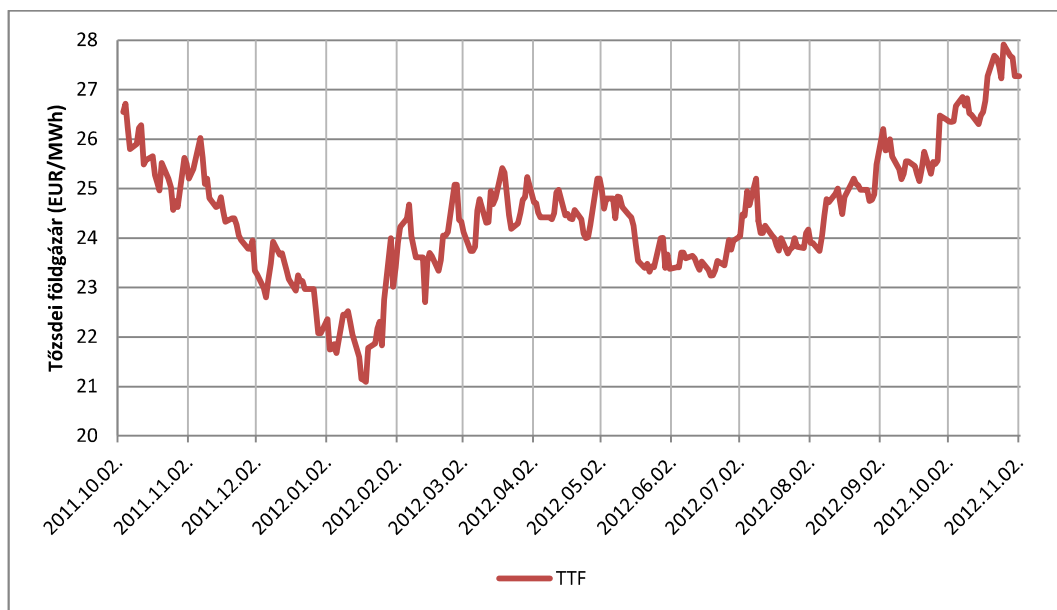
4. ÁBRA: EURÓ ÉS DOLLÁR ÁRFOLYAMOK ALAKULÁSA



Forrás: MNB, Századvég szerkesztés

A forint dollárral és euróval szembeni árfolyama továbbra sem mutat jelentős mozgást, így az árfolyamok októberben sem gyakoroltak jelentős hatást az import energiahordozó árakra.

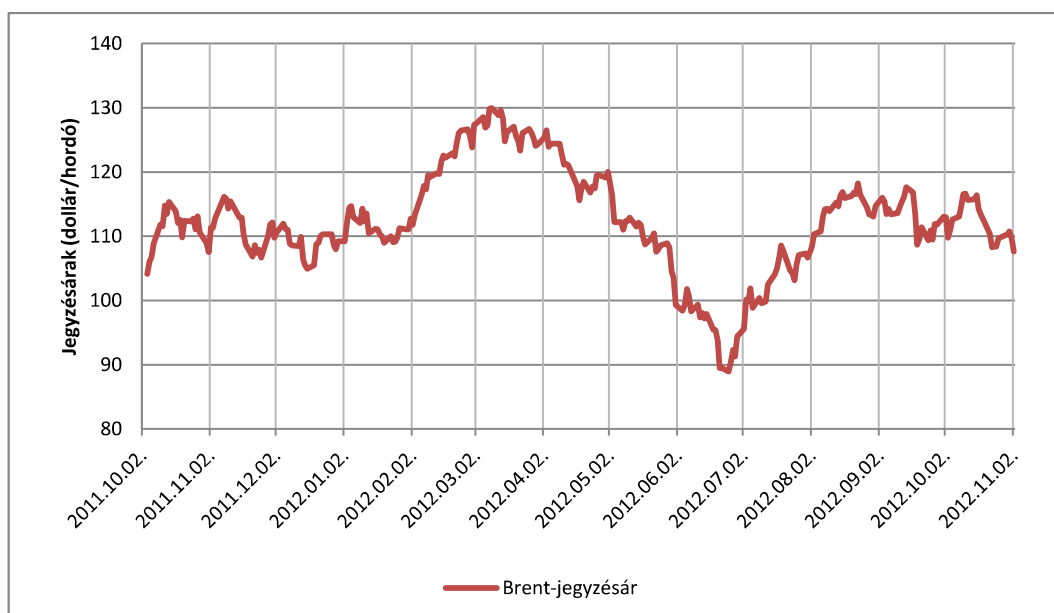
5. ÁBRA: NAGYKERESKEDELMI FÖLDGÁZÁRAK A HOLLAND GÁZTŐZSDÉN



Forrás: Reuters, Századvég szerkesztés

A holland gáztőzsdén jegyzett nagykereskedelmi gázárak október hónapban is megállíthatatlanul növekedtek. Az elmúlt egy évben nem volt megfigyelhető ilyen jelentős és kitartó növekedés a Nyugat-európai gázárakban. Augusztus és november között a tőzsdén jegyzett gázárak körülbelül 15 százalékkal nőttek. Ez az árnyövekedés előbb-utóbb az osztrák-magyar interkonnektoron keresztül földgáz vásárló kereskedők és egyetemes szolgáltatók beszerzési költségeiben is meg fog jelenni. Az egyetemes szolgáltatók beszerzési költségeinek növekedése pedig nyomást gyakorol a lakossági fogyasztói árakra: a beszerzési költségek növekedését előbb-utóbb a szabályozott árak növelésével kompenzálni kell.

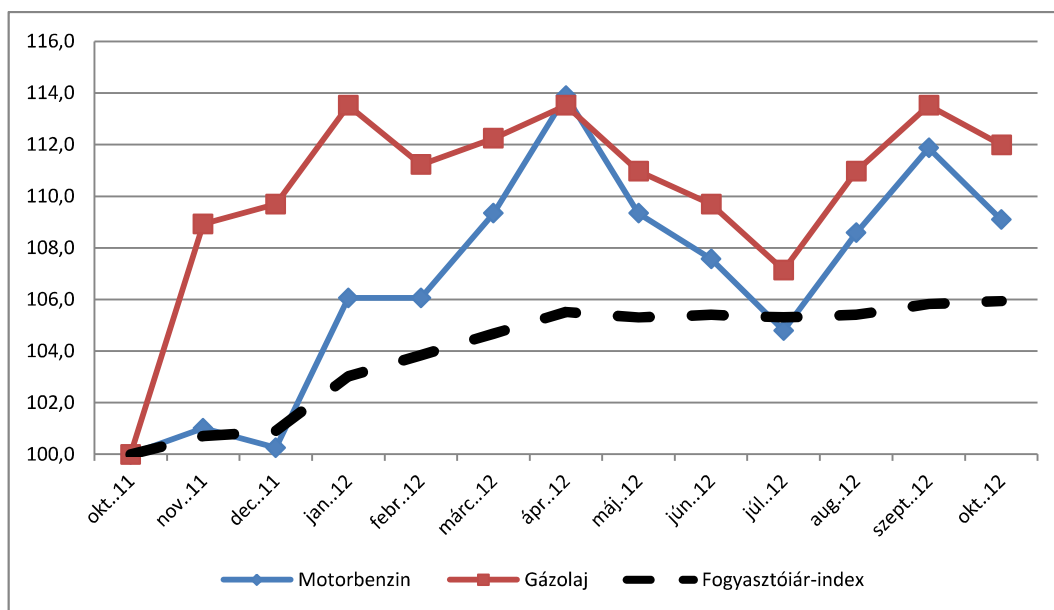
6. ÁBRA A BRENT TÍPUSÚ NYERSOLAJ VILÁGPIACI ÁRA



Forrás: Reuters, Századvég szerkesztés

A Brent típusú nyersolaj ára az elmúlt két hónapban nem változott számottevő mértékben. A gyenge gazdasági növekedési kilátások és a gazdasági recesszió hatására csökkenő kereslet lefelé tolja az árakat. Az olaj árát jelentősen befolyásoló politikai esemény nem történt az elmúlt két hónapban, így semmi sem hatott az árak emelkedésének irányába. Ennek köszönhetően enyhe árcsökkenés volt megfigyelhető október hónapban az energiahordozó hordónkénti árában.

7. ÁBRA: A MOTORBENZIN ÉS A GÁZOLAJ ÁRÁNAK VÁLTOZÁSA

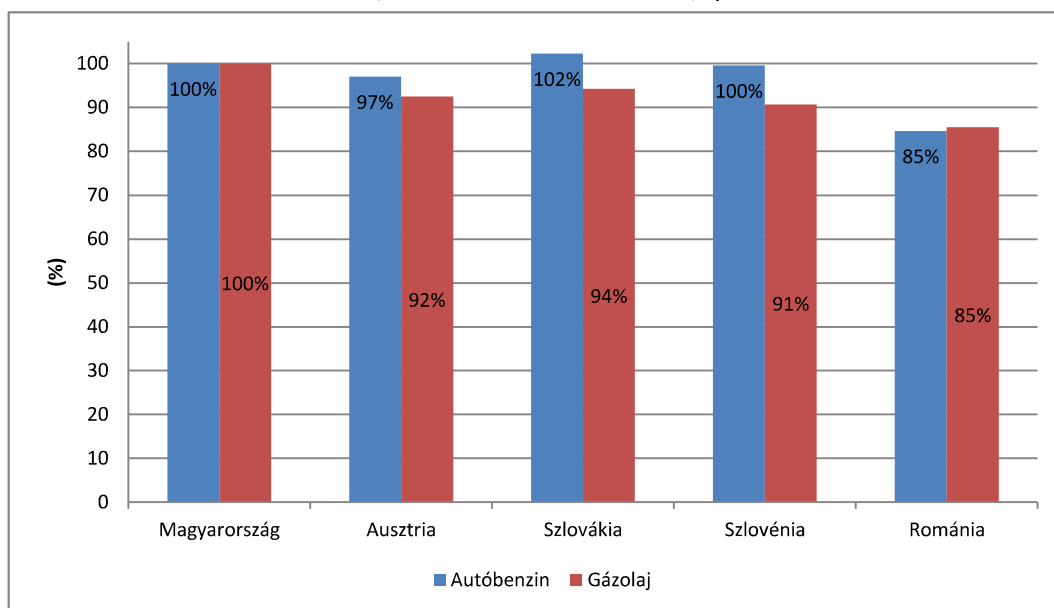


Forrás: KSH, Századvég szerkesztés

Az olaj világpiaci árának stabilizálódása és enyhe csökkenése októberre begyűrűzött a kiskereskedelmi motorbenzin és gázolaj árakba is. Az éles kiskereskedelmi versenynek köszönhetően az árcsökkenés szinte azonnal megmutatkozott a végső fogyasztói árakban.

Szeptemberről októberre a motorbenzin átlagos kiskereskedelmi ára 11 forintra 432 forintra, a gázolaj ára 16 forintra 439 forintra mérséklődött.

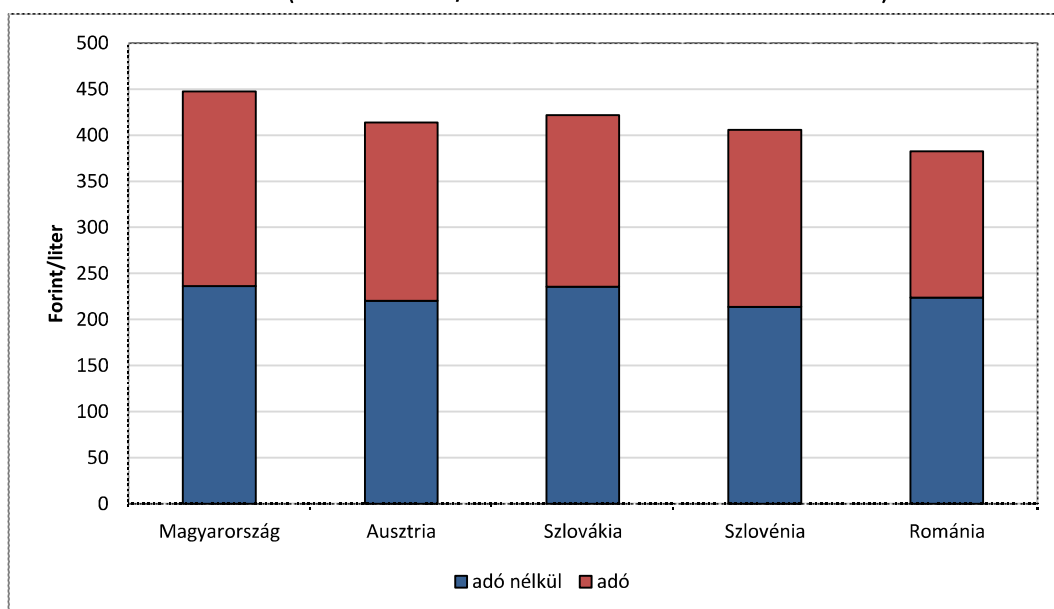
8. ÁBRA: ADÓTERHEKET TARTALMAZÓ MOTORBENZIN ÉS GÁZOLAJ ÁRAK A SZOMÁSZÉDOS EU TAGÁLLAMOKBAN; 2012. OKTÓBER 15.; (MAGYARORSZÁG = 100%)



Forrás: European Commission, Statistics & Market observatory, Századvég számítás

A motorbenzin hazai ára átlagosnak mondható a régiós árakat vizsgálva. A gázolaj fogyasztói ára azonban továbbra is hazánkban a legmagasabb. Ha a gázolaj árakat megtisztítjuk az adók hatásától, akkor némileg csökken a régiós átlagtól való eltérés. Az adókkal csökkentett gázolaj árak tekintetében a hazai kiskereskedelmi átlagár októberben azonos volt a szlovákiai árakkal. Azonban a többi szomszédunknál még adók nélkül is 5-10 százalékkal alacsonyabb volt a gázolaj kiskereskedelmi ára. A hazai gázolaj fogyasztói árát terhelő adó szintje a környező országokhoz viszonyítva magasnak mondható. Még a hozzánk – adóteher tekintetében – legközelebb eső ország esetén is majd 10 százalékos a különbség. A legnagyobb különbség hazánk és Románia között tapasztalható. Keleti szomszédunknál 25 százalékkal alacsonyabb adó terheli a gázolaj termék kiskereskedelmi árát, mint hazánkban.

9. ÁBRA: GÁZOLAJ ÁRAK A SZOMSZÉDOS EU TAGÁLLAMOKBAN; 2012. OKTÓBER 15.;
(285 FORINT/EURO ÁRFOLYAMMAL SZÁMOLVA)



Forrás: European Commission, Statistics & Market observatory, Századvég számítás

4. Releváns energiapiaci jogszabályváltozások az elmúlt hónapban

Távhő rendeletek változása

Az október végén megjelent 59/2012. (X. 31.) NFM rendelet módosította a távhő szolgáltatónak értékesített távhő árának, valamint a lakossági felhasználónak és a külön kezelt intézménynek nyújtott távhőszolgáltatás díjának megállapításáról szóló 50/2011. (IX. 30.) NFM rendeletet és a távhő szolgáltatási támogatásról szóló 51/2011. (IX. 30.) NFM rendeletet.

A jogszabály alapján a lakossági távhő árak a 2011. március 31-én alkalmazott szolgáltatási díjnál legfeljebb 4,2 százalékkal lehetnek magasabbak. Ezt az áremelést 2012-folyamán a távhő szolgáltató vállalatok már beépítették az áraikba, így a lakossági árak változatlanok maradnak 2012. végéig.

Változás történt azonban a távhő termelő társaságok által a távhő szolgáltató vállalatok részére értékesített hő legmagasabb hatósági árának meghatározásában. Az ármegállapítás módszertana, valamint a hatósági díjak egyaránt változtak.

Az új jogszabályba a korábbi gyakorlattól eltérően bekerült az árelőkészítés módszertana. Eszerint a szabályozó hatóság bekérheti a termelő társaságok tüzelőanyag beszerzésre vonatkozó szerződéseit és felülvizsgálhatja azokat. Ezen kívül, a módszertan értelmében, felső korlátot is meghatározhat a tüzelőanyag árára. Ezzel kívánja a szabályozó ösztönözni a távhő termelő vállalatokat, hogy a piaci viszonyoknak megfelelő áron szerezzék be az energiatermeléshez szükséges forrásaikat. Ezzel kerülhető el többek között, hogy vertikálisan integrált vállalat távhő termeléssel foglalkozó tagja a piaci viszonyoktól jelentősen eltérő áron szerezze be a hőtermeléshez szükséges tüzelőanyagot, növelve ezzel elszámolható költségeit. A módosított jogszabály értelmében a kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés esetében a megtermelt villamos energia értékesítéséből és a rendszerszintű szolgáltatások nyújtásából származó összes bevételt a távhőtermelés negatív költségeként kell figyelembe venni. Ez azt jelenti, hogy a kapcsolt termeléssel előállított hő árának meghatározásánál annak valós –egyéb bevételekkel csökkentett- költségeit kell figyelembe venni, nincs tehát a távhő termelőnek lehetősége arra, hogy magasabb termelési költségek elszámolásával növelje profitját.

A távhő szolgáltatóknak nyújtott támogatás is módosításra került. Változott az egyes távhő szolgáltató vállalatoknak nyújtott, lakosság értékesítés után járó fajlagos támogatás mértéke, valamint kivezetésre került a kapcsolt termelésből származó hő után járó támogatás.

A jogszabály módosítás révén a távhő értékesítési árának, valamint a távhő szolgáltató vállalatok támogatásának meghatározása egyszerűbbé és átláthatóbbá vált.

A változások negatívan érintették azonban a kapcsolt energiatermeléssel hőt előállító és azt a távhő szolgáltató vállalatoknak értékesítő távhő termelőket. A Magyar Kapcsolt Energia Társaság közleménye szerint a kapcsoltan villamos energiát és hőt előállító egységek körülbelül 80 százaléka teljesen kiesik a termelésből, vagy csak minimális kihasználtsággal fog működni az új szabályozás következtében.

A kapcsoltan termelt villamos energia mennyisége, az ártámogatás 2011. közepe óta tartó kivezetésével fokozatosan csökkent. 2010-ben 56,68 Mrd forint támogatásban részesültek a kapcsolt termelők, míg a támogatás összege 2011-ben 17,78 Mrd forint volt. 2011. közepétől a kapcsoltan villamos energiát termelő vállalatoktól a villamos energia nem kerül hatóságilag rögzített, támogatott áron átvételre, hanem a szervezett villamos energia piacon kell azt értékesíteni. Ennek hatására, a 2008. évi 7800 GWh villamos energiával szemben 2011-ben

már csak 5900 GWh-t termeltek a kapcsolt egységek. A jelenlegi jogszabály módosítás további mennyiségi csökkenéshez vezethet annak ellenére, hogy a kapcsolt energiatermelést megvalósító beruházások az elmúlt években, a KÁT rendszer keretében nyújtott jelentős támogatásnak köszönhetően többnyire megtérültek.

Ennek egyik oka, hogy a korábbi túltámogatás hatására olyan beruházások is megvalósultak, melyek működési támogatás nélkül gazdaságilag nem fenntarthatók. Tipikusan ilyennek számítanak azok az egységek, melyek nem az egész évben viszonylag egyenletes kihasználtságot és magas éves üzemidőt lehetővé tevő használati meleg víz igények kielégítésére jöttek létre, hanem épületfűtési hőigényeket látnak el. Ezek az egységek az évnek csak viszonylag kis részében tudnak üzemelni, ezért lényegesen rosszabb feltételek mellett tudják a termelt villamos energiát értékesíteni, alacsonyabb éves kihasználtság mellett. A villamos energia értékesítési feltételeket rontja továbbá, hogy a kapcsolt energiatermelő egységek termelését nem a villamos energia értékesítés piaci feltételeihez (a tőzsdei villamos energia árak alakulásához), hanem a hőigényekhez kell igazítani (prioritást élvez az épületek fűtése). Márpedig a hőigények napi viszonylatban jellemzően éjszaka a legmagasabbak, éppen akkor, amikor a legalacsonyabb áron lehet a megtermelt villamos energiát a szervezett piacra vinni (völgy időszakban). Mélyvölgyben ugyanis a legalacsonyabb változó költséggel üzemeltetett alaperőművek termelése általában kielégíti az igényeket, a magas változó költségű földgáztüzelésű erőműveket ilyenkor visszaszabályozzák. A kapcsolt termelők esetében erre nincs lehetőség, mivel a mindenkori hőigényeket kötelező jelleggel ki kell elégíteniük. A hő- és villamos energia termelést nem tudják szétválasztani, azok csak egyidejűleg működhetnek. Ebből kifolyólag előfordulhat, hogy a hőellátási kötelezettség következtében olyan időszakban is villamos energiát kell termelniük, amikor annak tüzelőanyag költsége meghaladja a villamos energia értékesítésből származó bevételüket, veszteséget okozva ezzel a vállalatnak. Vagy éppen fordítva: magas áron tudnának villamos energiát értékesíteni a piacon, azonban éppen nincs hőigény, ezért nem tudják beindítani az egységet. A hőigényekhez illesztettség másik hátránya, hogy jó áron értékesíthető rendszerszabályozási szolgáltatásokat is csak rendkívül korlátozott mértékben tudnak nyújtani a villamos energia piacon, mivel a működésüket a mindenkori hőigényekhez kell kötniük.

A kapcsoltan termelt villamos energia termelés hazai gazdaságosságát rontja továbbá, hogy a magyarországi gázárak – a szabályozott lakossági gázárakat leszámítva – jellemzően magasabbak, mint a környező országokban. Ez azt jelenti, hogy a földgáztüzelésű erőművek hazánkban jellemzően magasabb költséggel termelnek, mint a környező országok hasonló erőművei. A szervezett piacon az olcsó import miatt a villamos energia árak nyomottak, ami tovább növelheti a hazai kapcsolt erőművek veszteségét.

Tovább rontja a kapcsoltan termelő egységek jövedelmezőségét, hogy a gázmotorok karbantartási és üzemeltetési költsége magasabb, mint a kizárólag hőenergiát termelő kazánoké.

A fent leírtak miatt előfordulhat – és jelenleg hazánkban éppen ez történik – hogy az egyébként nagy energetikai hatékonysággal működő, kapcsoltan villamos energiát és hőt termelő erőművek helyett jobban megéri kizárólag a hőigények kielégítését ellátni és a kapcsolt blokkokat földgáz tüzelésű kazánokra cserélni. Ebben az esetben a nagy hatékonyságú kapcsolt termelők leépítése következtében a piacról eltűnő villamos energia nagyobb részét import fogja helyettesíteni, kisebb részét alacsonyabb energetikai hatásfokú, azonban jobban szabályozható hőerőművek fogják előállítani.

A kapcsoltan termelő erőművek egy jelentős része tehát a jelenlegi körülmények között nem tud tisztán piaci körülmények között működni. Hozzáadott értékük abban rejlik, hogy alacsony hatékonysággal termelt villamos energiát és ez által földgáz felhasználást, valamint CO₂ kibocsátást tudnak kiváltani a kapcsolt termelés révén. A kérdés tehát az, hogy az általuk termelt környezeti hozzáadott értéket érdemes-e támogatással kompenzálni.

5. Jelentősebb sajtónyilvánosságot kapott ügyek rövid áttekintése³

Elégedetlen energiaipari vállalatok

Számos sajtócikk jelent meg melyben a Magyarországon tevékenykedő energiaipari vállalatok elégedetlenségüket fejezték ki. A vállalatvezetők leginkább a kiszámíthatatlan szabályozói környezetre panaszkodtak. A legnagyobb problémának nem a mindenkinek fájó, válságkezelési intézkedéseket tartják, hanem a kormány intézkedéseinek kiszámíthatatlanságát. A negatív hangok oka leginkább a kormány rezszi befagyasztásra irányuló törekvése. A rendeletben rögzített lakossági tarifák nem kellő mértékű emelkedése ugyanis vállalati leépítésekhez, az energetikai beruházások visszafogásához, a szolgáltatások minőségének és az ellátás biztonságának romlásához vezethetnek.

Januári gázár változás kilátásban

Sajtóhírek szerint 2012-ben ugyan nem emelkednek a lakossági gázárak, 2013. január elsejétől azonban változás várható. A tervek szerint a 3000 köbméter felett fogyasztó felhasználók díja fog emelkedni, azonban a korábbi gyakorlattól eltérően nem csak a 3000 köbméter feletti fogyasztásra vonatkozóan, hanem a teljes földgáz felhasználásra vetítve. A gázár emelésre vonatkozó feltételezés nem meglepő, miután az elmúlt években a kormány rezsubefagyasztási politikája következtében, a lakossági földgáz árak lényegesen kisebb mértékben emelkedtek, mint ahogy azt a piaci folyamatok indokolták volna. A gázszolgáltató társaságok egyre növekvő költséggel dolgoznak, miközben az árszabályozás változatlan

³ Portfolio.hu, Hvg.hu, Vg.hu, Energiainfo.hu

szinten tartja az értékesítési árakat. Ebből kifolyólag a lakossági gázszolgáltatás veszteségessé vált.

Tekintettel arra, hogy a 2014-ben esedékes országgyűlési választások előtt fokozottan a politikai közbeszéd előterébe kerülhet a lakossági áremelés, a 2013. januári időpont alkalmas lehet a szükséges áremelés megtételére. Félő azonban, hogy a 3000 köbméter feletti lakossági fogyasztókat, azaz a lakosság körülbelül 6%-át érintő gázáremelésből származó bevételek nem fogják teljes mértékben kompenzálni a földgáz beszerzési költségek növekedését.